

L'eurocansament i la caiguda de la Unió Europea

per Silvio Falcón (@silviofalcon)

L'altre dia l'amic Aleix Sarri escrivia a Vilaweb que el [Brexit era una derrota enorme de l'europeisme](#). Té tota la raó del món. De fet, hi ha hagut molts analistes que dibuixen la sortida del Regne Unit com el principi de la fi de la Unió Europea. I jo, sabent-me molt de greu, hi estic d'acord. En la meua opinió, el Brexit és el final del projecte europeu: l'últim clau a la caixa abans d'enterrar el mort. Aquella frase tan coneguda de Gramsci ho il·lustra a la perfecció: *"El vell món ha mort. El nou triga a aparèixer. I en aquest clarobscur sorgeixen els monstres"*.

La mort de la Unió va començar a gestar-se en l'intent fallit de Constitució Europea. Van posar-se molts preceptes en qüestió (alguns arrossegats des del criticat Tractat de Maastricht). Però sobretot van ser els mateixos ciutadans europeus que van frenar les elits en les seves ànsies de més Europa. El 29 de maig de 2005 el 54,58% dels francesos (els francesos!) votava contra el Tractat-Constitució per a Europa. El primer de juny de 2005 un 61,54% dels holandesos feien el mateix. Això va encendre totes les alarmes, però potser no prou. Amb el Tractat de Lisboa tot es *va arreglar*, es van xutar cap endavant els problemes d'aquell text que havien aprovat. L'elefant a l'habitació continuava sent el dèficit democràtic de les institucions de la UE. A més, aviat es demostraria que aquell disseny institucional no responia a les necessitats d'Europa, sobretot després d'haver-se endinsat en la moneda comuna.

El segon capítol d'aquest camí cap a l'esfondrament va ser la presidència de Durao Barroso (2004-2014). El portuguès mai no va voler tenir cap rol polític rellevant, i va deixar el lideratge polític de

manera exclusiva a Angela Merkel, cancellera alemanya des de 2005, i a Sarkozy i Hollande, presidents de la República francesa. El protagonista menys conegut de la fotografia de les Açores va ocupar la Presidència de la Comissió Europea en un període convuls econòmicament i social. Mentre la crisi econòmica arribava amb força al sud d'Europa, la Unió Europea constituïa la Troika i fugia endavant, sense oferir gaire més alternatives a les crisis socials, de deute i monetàries que patia el continent. En canvi, el rol del Banc Central Europeu ha estat un altre, sobretot des que va assumir la presidència Mario Draghi. Barroso va ser una decepció a nivell polític fins i tot pels seus companys de família política europea. Només se'l recordarà per ser l'euroburòcrata de les Açores.

Un tercer aspecte és que la UE s'ha retrobat amb tots els seus fantasmes alhora. La relació amb Turquia, el tracte preferencial al Regne Unit, la gestió migratòria i dels refugiats, la manca d'institucions econòmiques comunes, el rol hegemònic d'Alemanya, els grans resultats de la ultradreta a Àustria, França, Holanda o Hongria... La seva resposta davant de tots els problemes ha estat assumir un rol secundari i intentar, sense èxit, que el problema tornés per on havia vingut. Semblaven fer ús de la tàctica Rajoy de solució de problemes. El cas dels refugiats és paradigmàtic, ja que el disseny de la política de reubicació per part de la Comissió Europea sembla (a mi i a la major part de l'esquerra política europea) molt raonable. Tot i això, la CE no ha tingut capacitat per imposar aquesta política als seus Estats membres i ha convertit, a efectes pràctics, en inútil la seva activitat executiva. Si no podem respondre a nivell europeu davant d'una crisi humanitària, per què necessitem la UE? Aquesta pregunta (i moltes altres, sovint també relacionades amb el tracte a Grècia) ha generat el que seria un *eurocansament* crònic. L'eurocriticisme amb esperances ha esdevingut eurocansament escèptic. I amb múltiples raons i des de diverses perspectives ideològiques.

Per què serveix la Unió Europea si totes les decisions es prenen fora del seu marc institucional? L'endemà del Brexit es va organitzar una cimera dels països fundadors de la Unió, entre caps d'Estat i de govern. La resolució aprovada uns dies després pel Parlament Europeu només fa que ratificar i donar impuls al posicionament que, prèviament, ja havien decidit les grans potències europees, encapçalades per França i Alemanya. Aquest esquema, lluny de ser una anècdota o una solució d'urgència, és la tònica en tots els afers europeus. De fet, només hi ha crisis europees quan no hi ha entesa entre els països centrals, i no pas quan les majories al Parlament van justes. El Consell (els Estats) ja s'encarrega d'arreglar-ho cridant a l'ordre als diputats de la Big Coalition (Socialistes, Populars i Liberals), que curiosament són qui ocupen també els seients de la Comissió Europea. *Todo atado y bien atado.*

L'acord amb Turquia pels refugiats és un altre exemple. La foto se la van fer Juncker i Tusk, però van ser els Estats, sense ratificació parlamentària prèvia, que van acordar amb el primer ministre turc l'acord vergonyós sobre la crisi humanitària a la regió.

El rescat de Grècia va ser votat al Parlament alemany. Oi que sabeu a quin Parlament no es va votar sobre aquesta qüestió? Sí, al Parlament Europeu.

Hi ha qüestions de fons que també generen eurocansament, com la impossibilitat de controlar democràticament el Banc Central Europeu o l'Eurogrup. Quin procediment es pot utilitzar per

reformar els Estatuts del BCE? De quina manera poden incidir els europarlamentaris o la Comissió Europea en les resolucions de l'Eurogrup?

La reforma dels Estatuts del BCE permetrien a Draghi lluitar amb més eines contra el fantasma de la deflació que recorre l'Eurozona. Per la seva banda, l'Eurogrup és un grup informal que ni tan sols està constituït com a institució europea. És, doncs, incontrolable. I tot té la causa en el mateix problema: les institucions de la UE no tenen cap incidència. Només els Estats (mitjançant els seients al Board del BCE o mitjançant les reunions del Consell) poden acordar sobre grans qüestions de política econòmica i monetària.

Els darrers anys la UE ha practicat una aposta constant per la mediocritat, i ha escollit líders poc legitimats democràticament. Tenia raó Nigel Farage quan li deia a Van Rompuy: vostè qui és? Qui l'ha votat? El mateix Juncker, encara que votat pel Parlament Europeu, no s'ha presentat mai a unes eleccions d'abast continental. A més, el policy-making europeu (la manera com es prenen les decisions) acaba afavorint les cimeres a porta tancada fins a altes hores de la matinada. El club dels 28 (ara dels 27) funciona a cop de màgia política, amb propostes i contrapropostes dels Estats, que sovint acaba amb fumata blanca. Els acords europeus es tracten sovint de *compromises* que no satisfan completament cap dels actors implicats. Un exemple és l'acord del tercer rescat a Grècia, poques setmanes després del *corralito* per l'impagament del deute. El govern grec va acceptar retallades en pensions i la privatització del Port del Pireu, entre altres coses, a canvi que s'incloués en el text la perspectiva de revisar la situació del deute grec més endavant, amb l'esperança de reestructurar-ne almenys una part. Aquella clàusula, insuficient per a gran part de l'esquerra grega, no agradava tampoc a Alemanya, especialment al ministre de finances, Wolfgang Schäuble. El tercer rescat es va tancar però no va ser fins al maig de 2016 que l'Eurogrup va aprovar un petitíssim *debt relief*, sempre lligat al calendari electoral alemany. El 2018, un cop passades les eleccions a Alemanya, els socis europeus seran més generosos. Ui, sí, quins equilibris. Alta política.

I quan allò vell ha mort però no ha nascut allò nou, sorgeixen els monstres. Wilders, Le Pen, Farage i companyia. Amb diferents nivells d'indignitat política s'aprofiten del terrorisme que arriba a casa nostra, de la gestió de la crisi de refugiats, del Brexit i del rescat grec. Si us hi fixeu, la ultradreta ha criticat totes les decisions claus de la UE (o dels socis de la UE) amb certa elegància però de manera contundent. I amb certa raó. Què passa? Que l'alternativa que ells proposen no només és pitjor, sinó que posa en risc els drets humans.

L'eurocansament m'ha portat a esdevenir exeuropeista fins a nou avís. Vull un projecte fraternal d'integració política a Europa, però que sigui capaç de mantenir la seva identitat social i democràtica. I penso (i espero equivocar-me) que l'actual Unió Europea és incapaç de garantir aquests aspectes. Primer perquè és molt tova institucionalment (la seva gran excusa). I segon perquè la gran majoria, d'Estats i de gent, no ho vol.

L'any 1989 va caure el mur de Berlín. Quan caurà la Unió Europea?

Imatge de portada: Awdnews.com